

Bokrétások Lapja

TÁRSADALMI FOLYÓIRAT SZERKESZTI: PAULINI BÉLA

Az újságok

az ideai kéthetes országos népművészeti seregszemléről

Az „Uj Nemzedék“ ezt írta:

Ahogy a nézőtér elsötétül, a rivaldafény kigyul, a függöny széjjelmege, az ember az egyik ámulatból a másikba esik. Hogy odafenn a deszkákon mit művelnek ezek a férfiak, asszonyok, legények, lányok és apró gyermekek, azt leírni nem lehet, azt látni kell. Pedig voltaképpen nem is csinálnak semmit, „csak“ énekelnek, táncolnak, népies játékokat játszanak egyszerűen, természetesen, akárcsak odahaza a falujukban. De ez az ének, ez a tánc a magyar földnek minden táján más és más, akárcsak a ruházat, a férfiak nemesen egyszerű gúnyája és a nők színes, bűbájos, szemet gyönyörködtető viselete. Ahogy az ember ül a sötét nézőtéren, nem tud betelni ezzel a látvánnyal, a szeme csakúgy falja, a füle csakúgy issza a színes képet, a dallamos muzsikát, ami a színpadról feléje árad és mindúntalan végigcsap rajta valami forró hullám, boldog büszkeség keríti hatalmába a lelket. Mert ahogy ezek az egyszerű falusi emberek itt, a fővárosi színház színpadán ágálnak, ahogy lámpaláz nélkül, magukbiztosan mondják mondókájukat, ahogy keményen, biztos léptekkel kijönnek a kulisszák mögül, elfogódottság nélkül, csengő hangon énekelnek, finoman és bájosan, méltóságteljesen és önérzetesen, hével és szilajon ropják a táncokat, ahogy pompásan megjátsszák a komikus részleteket, amilyen természetes kézmozdulattal egyízben leintik a zenekart, ahogy átszellemült arccal éneklük az elején a Himnuszt s mondják el végül a Magyar Hiszekegyet és ahogy tágranyílt szemekkel, angyali, ártatlan arccal fogadják a rivalda fényénél a feldübörgő, fergeteges tapsvihart, hát az igazán szí-

vet dobogató. A magyar falu, a magyar nép romlatlan, tiszta ősi lelke találkozik itt a nagyváros megromlott, elfajzott, idegenné vált lelkével és egy pillanatig sem lehet kétséges, hogy melyik hódítja meg a másikat. Ez a nagyvárosi lélek pedig felfrissülve, boldogan ocsúdik fel az ölekezés nyomán: ó, hát ilyenek vagyunk mi, magyar nép, ilyen nagyszerűek, ilyen remekek, ilyen páratlanok, mint egyik más népe sem e földkerekeken? És végül lehetetlen szívünkbe nem vésni a Gyöngyösbokrétá Szövetség jelmondatát: „Magyar, ápolod nagy hagyományaidat!“

A „Magyarság“-ban olvastuk többek közt:

S az előadás a falusiak s a nézők legnagyobb részére olyan volt, mint önfeledten örvendező, tisztaszívú emberek búcsúnapja egy mosolygó, áldott faluban, az Isten tenyerén. Az ember szíve körül néha átmelegedett, mert egy nép hangulatának vetületét lehetett látni. Szép ruhák, méltóságteljes és kecses táncok, sohasem hallott énekek, kalap és kendőlengetés a mélyben zengő nagy magyar éposz, egy szépséges hősköltemény egy-egy sorát éreztették.

A „Mai Nap“ írta:

Immár kilencedszer látja vendégül a főváros kedves nyári vendégeit, a Gyöngyösbokrétá deli népét. Szeretettel és büszkeséggel fogadjuk őket. Büszkék vagyunk rájuk nagyon, hiszen lehetünk is...

És általuk egy kicsit magunkra is!

És ha valakit nagyon bánt kicsinységünk, szegénységünk, társtalanságunk, szóval az örök magyar bánat, gyógygyu-

lást, de legalább is enyhülést keresni hozzájuk, a Városi Színház nézőterére ül be. És ha elkérgesedett volna is szíve és ha másképpen érezne is már a lelke, ha nem rázná fel a réginek és a népnek az a felmérhetetlen gazdagsága, amely a színpadon árad, hullámszik és amely onnan szerte, a nézőtérre és a nézőtéren túl a városba, az országba és az egész magyar világba szertesugározva, boldog élniakarókká változtatja át a bús meghalásra készteket, akkor — hát akkor, hallgassa meg az elragadtatott, a mámoros lelkesedésben tomboló külföldieket!

Mert ők azt mondják, hogy mi magyarok nagyon, de nagyon boldog nép lehetünk, mert hiszen olyan gazdagok, erősek és különösek vagyunk...

A Gyöngyösbokrétá nem színházi látványosság, kifejezhetetlenül sokkal több annál. Egy nemzet, egy nép önmagára-ébredése. A magyar városi kultúra, a magyar városi lakosság visszatérése oda, ahonnan elindult: a földhöz és a föld népéhez. Az előadások — magabaszállások. Az ősi ritmus, az ősi mozgás, az ősi színek büntudatra, szégyenkezésre és azután boldog nekilendülésre, újjongó élniakarásra indítják a nézőket. Aki végignézte a bokrétát, az hosszú ideig nem lesz „úr“ és nem fog hosszú ideig „paraszt“-ról beszélni, az érezni fogja, hogy a föld népével igazságtalanul bántak el és bántak el — ő is, maga is — és boldog lesz, hogy nem gyökértelen, hogy nem társtalan, hogy nem fog kiszáradni...

Valamennyi bokrétá kimeríthetetlen kincsesbányája a magyar szépségnek. Színeik, hangjaik, mozdulataik, eleinte talán különösek, furcsák, de azután ez az érzés elmúlik — „hazaérünk“. Lábunk átveszi ritmusukat és már táncolnánk is.

Mit kíván . . .

A lakodalmi rigmus, amit Szentán a násznagy a vacsora alatt mond, így fejezi ki, hogy mit kíván az új asszonynak:

Halljunk szót uraim! Ifjak, tisztos vénok.
 Illő böcsülettel egy kis csöndet kérek.
 Amíg elmondanám a házasságot, egybe
 Méltassanak engöm egy kis figyelömrre.
 A házasságot maga Isten szörzé,
 Maga Isten adta Évát Ádám mellé.
 Mi is a házasság?
 Világi párosság.
 Aki megpróbálta,
 Mind imígy találta.
 Im azt mondja erre maga Kossuth Lajos,
 Hogy ez szögény legénnek bizony nagyon bajos.
 Vásárra köll mönni, mer kerget az asszony,
 Köll kapca, új cipő és új módi karton.
 Rózsaszínü, vagy más színü keszkenő,
 Hidd el völegényünk, ez ám a bökkenő.

Apró és nagy fazék, szürő, bögre, meg tál,
 Hidd meg völegényünk, ez nagyon megrostál.
 Nyárs, rostél, tökgyalú, sütőlapát, pemet,
 Im ezeket sem termi meg ám a szemét.
 És sok lábas edény, valamint lábatlan,
 Kisebb-nagyobb kalán, likas meg likatlan.
 Sodrőfa és deszka, kis és nagy meszellő,
 Dagasztószék és szép fényes pléh reszellő.
 Honnét szeded mindezt völegényünk elő?
 Ez a gazdasszonynak ám mindnyája kellő.
 S mondanám is nemis, igazán átalloom,
 De utoljára is el nem titkolhatom.
 Mi türés tagadás, arra is köll mönni,
 Hogy az új asszonynak bölcöt is köll vönni.
 Ebből áll röviden házasság — párosság,
 Aki csak próbálta, ezt mind így találta.
 Azért hát koszorúslányok ne szomorkodjatok.
 Hogy ezen farsangon most kimaradtatok.
 Lesz még másik, kiben lesz néktek részetek,
 Lesz legény, kivel majd megesküdhettek.

Ajkunk éneklí nótáikat és szemünk boldogan vidul színtobzódásukon.

Mégegyszer: aki büszke akar lenni, hogy magyar, aki boldog magyar akar lenni — az menjen el és nézze meg a Gyöngyösbokrétát vagy ma, vagy holnap, vagy holnapután, de minél előbb — s akkor egészen biztos, hogy minél többször.

A „Pesti Hírlap”-ban olvastuk:

Minden év Szent István hetében új és új öröm, ha az ezerszínü Gyöngyösbokréta kivirágzik a budapesti ég alatt, de micsoda különös öröm ez az idén, amikor a megnagyobbodott Magyarország néhány szál virága is ott tarkállik, illatozik már ebben a bokrétában! Nagyboldogasszony estéjén nyitotta meg Szent István hetének szép magyar látványosságait a Gyöngyösbokréta és úgy ezen az első, mint szerdai második estéjén zsúfolt nézőtér ünnepelte rajongva a bokrétásokat és rajtuk keresztül azt a szívdobogtatóan édes-édes magyarságot, amelyből ez a sok szín, ez a sok derü, költészet szépség és varázs fakadt.

Hol van még népe a világnak, amelynek ilyen gazdag, színpompás, szépséges népviselete van? Hol van még nép, ennyi zamatával az ősi léleknek? Hol

van még nép, amelynek szokásaiban, játékaiban ennyi ősi báj, táncaiban ennyi kellem, méltóság és a mozdulatnak, ritmusnak ennyi változatossága volna?

A „Magyarország” írja:

A magyar nép gazdag teremtő fantáziájának és nagyszerü izlésének meggyőző seregszemléje az a népművészeti kiállítás, amelyet a Magyar Bokréta Szövetség rendez most Budapesten. Büszkék lehetünk erre a kiállításra több okból. Először azért, mert a magyar paraszt ezeréves művészete ilyen remeket tud teremteni, másodsor pedig azért, mert a magyar közönség egyre jobban értékeli a nép ösztönös zsenialitását. Voit egy idő, nem is olyan régen, amikor még minden kirakatot gyengén sikerült alnépies giccsek tarkítottak. Ma már azonban a közönség meg tudja különböztetni a hamisat a valótól és egyre nagyobb szeretettel fogadja az igazi népi csipkéket, varrottásokat, cserepeket, fafaragásokat. A modern magyar lakásokat egyre sűrűbben díszítik színpompás szöttesek, a csodálatosan elegáns vonalú parasztkorsók és csutorák. Egyre jobban kiderül, hogy az ősi magyar népművészet mennyire modern, mennyire megfelel a mai magyar lélek szükségleteinek. Kezdenek

végre elmúlni azok a mesterséges határvonalak, amelyek olyan sokáig választották el egymástól a városi és falusi ízlést, kultúrát és a népet. A modern kultúra és a nép kapcsolata ma már egyseges és termékeny csereviszony.

A „Nemzeti Ujság” szerint:

Első pillanatra talán fölöslegesnek látszik, ha ismételten rámutatunk arra a nagyjelentőségü és nemzeti szempontból felbecsülhetetlen értékü munkára, amit az Országos Magyar Bokréta Szövetség kifejt. Hiszen minden évben Szent István körül megjelennek a Városi Színházban a bokrétások s mindig egyformán, eredeti bemutatóikkal nemcsak óriási sikert aratnak, hanem újra és újra megerősítenek bennünket nemzeti öntudatunkban. Büszkék vagyunk rájuk. Nemcsak magunk nézzük végig évről-évre üde, zamatos bemutatóikat, hanem itt időző külföldi vendégeinket is elviszük, megmutatjuk nekik, mi az igazi magyar népművészet, amit külföldön olyan sokszor félreértének. Most azonban ismét kell írunk a bokrétaszövetségről, mert olyasvalaminek adta tanujelét, amire kötelességünk írni s kötelességünk arra az egész magyar közönség figyelmét felhívni. A Nemzeti Szalonban nyílt meg szombaton a Gyöngyösbokrétának népművészeti kiállítása.

Az „Ujság” pedig ezeket írta:

Ezen a gyönyörű Gyöngyösbokrétá előadásán végbemegy egy könnyesen szép háziünnepség is. Feszés nadrágban,

lakkcsizmában, pörge kalappal nyolc legény, piros csizmácskákban hosszú derekú, nagyon rövid szoknyájú ruhában, csipkés pártával nyolc leány lép a színpadra. Akkor jönnek be, amikor a töb-

biek már éneklék a Himnuszt. Párosával lépdelnek, lehajtott fejjel, de egyszerre felkapják a fejüket, kipirult az arcuk és lelkesen éneklék ők is a dalt, amit húsz évig énekelniök nem volt szabad. A

Jakab úr beavatkozik . . .

Írta: Szilárd János.

Volt apámnak egy öreg juhászgazdája, úgy hívták, hogy Apatyi. Apatyinak viszont volt egy öreg szamara, ezt meg úgy hívták, hogy Jakab úr. Hogy miért éppen Jakab úr, ezt még ma sem tudom, csak annyit tudok, hogy a névrokonság miatt egyáltalában nincsen okuk szégyenkezni a Jakaboknak, lévén ez a seregeszörű vén csacsi a legokosabb és legbölcsebb szamar mind között, akivel életemben találkoztam.

Apatyi és Jakab úr mindig együtt jártak. Még a kocsmába is. Ilyenkor Apatyi bement és ivott, Jakab úr meg kint maradt. Odaállott az ablak alá és minden fertályórán bedugta a fejét és megnézte a gazdáját. S eközben nyilván a félliterekét is számolta. Valahogy így kellett lenni a dolognak, mert a hatodik félliter után Jakab úr mindig szó nélkül sarkon fordult és ballagott vissza a pusztára. Egyenest Apatyiné asszonyság elejébe. És felszólította, hogy:

— I-á! . . . I-á! . . .

Erre Apatyiné asszonyság már tudta, mi a kötelessége, fogta a talicskát és gurította be a faluba. Illetőleg a kocsmába. Onnat meg vissza. Ámde míg odafelé üresen tolt a talicskát, visszafelé már Apatyi gazduram darvadozott rajta, kezeit lábait lelógatván a porba és orcáján a szundikáló angyalok mosolyával.

Ritka szép látvány volt. Mi, gyerekek, fulladoztunk a kacagástól. Elöl a talicskával s a talicskán a hites urával Apatyiné asszonyság, amint átkozódott s nyomában Jakab úr, a vén filozófus, amint a fejével minden zamatosabb átokra nagyot bólintott.

Nos, előjáróban ennyit kell tudni Apatyiról és az ő tudós szamaráról, hogy rátérhessek a tárgyra, már mint a — losonci csatára.

Hát ez a losonci csata úgy kezdődött, hogy apám Apatyit néhány girhes birkával beküldte Losoncra, a vásárra, megparáncsolván neki: a birkákat jó áron adja el s aztán jöjjön haza. De még aznap! És hiba nélkül!

— Vigyázni fogok a böcsületre — mondta erre Apatyi s a pár girhes birkával, meg Jakab úrral megeredt az országúton Losonc irányába.

Ott a birkákat jó áron eladta s minthogy egyfelől kutyameleg is volt, meg másfelől szomjas is volt, hát betért egy pofa italra a nagyvendéglő árnyas udvarára.

Betért s Jakab úrnak odaszólt, hogy várja meg őt a kapuban.

Igy is történt.

Bent az udvaron Apatyi megtelepedett egy asztalnál és

ivott, a seregeszörű vén szamar meg nekidőlt a kapufának és türelmesen várakozott. Félpszemét szüntelenül a gazdáján legeltetvén persze, mert idegen városban s ekkora sokadalomban egy kötelességtudó csacsinak fokozott mértékben nagy a felelőssége.

Jakab úr aggodalma helyesnek bizonyult. A nagyvendéglő udvarán ugyanis más vidékről való juhászok is italoztak s az ilyen összekeveredés nem szokott végbemenni minden baleset nélkül.

A baleset most abból származott, hogy az egyik idegen juhásznak szemet szúrt a csacsi a kapuban.

— Kié ez a füles? — kérdezte.

— Az enyém! — szólt önérzetesen Apatyi.

— Oszta hova való kend?

— Zellőbe. Hát maguk?

— Szécsénkébe.

— No akkor sten tarcsa magukat!... — emelte poharát a szécsénkei juhászok felé Apatyi.

Hát aztán ittak.

S miközben ittak, egyszer csak megszólal hegyesen a szécsénykei juhászok közül az egyik:

— Oszta mongya kend! Zellőbe csak ijjen ócska szamarak vannak?

— Nono!... — mozdult meg Apatyi. Aztán húzott egyet a nadrágszíjján, majd foghegyről visszaszólt: — Voltak minálunk takarosabb szamarak is! De tuggyák, azok mind elmentek Szécsénkébe... juhásznak!...

Hát a következő pillanatban: — Püff!...

Apatyi gazduram vastag nyakán nagyot csattant az első szécsénkei kosfogó...

Aztán a második...

Aztán a harmadik...

Aztán a többi.

Csattogott a nyakán a sok kosfogó, mintha jégeső verte volna...

Ámde ebben a pillanatban égnek emelt farrakkal berontott a nagyvendéglő udvarára Jakab úr és farral a csatatér felé úgy rugdosta széjjel a szécsénkei juhászokat, hogy szerencsés volt az, aki csak a harmadik asztalig repült...

És dolgát elvégezvén, hátára vette Apatyit és a losonci polgárok néma csodálata és hódolata közben eltűnt vele a zellői legelők irányában...

kéméni bokréta. Esztendő előtt még nem jöhetett volna el. Most a felszabadult Észak első édes, drága hírnökei. „Hajnaltűz“ táncuk nemcsak érdekes, furcsa és művészi, de mintha kissé a feltámadást hirdeté, hogy minden éjszákára tüzesen jön a hajnal. A lelkesen tapsoló külföldiek talán nem is értik, hogy körülöttük itt-ott egy-egy magyar néző miért hajtja le a fejét és miért csordul ki a szeméből a könny.

Ennek a Gyöngyösbokrétának a meg-adminisztrálása is nemcsak jó, de mintaszerű. A program öt nyelven ismerteti a bemutatott táncokat, de nemcsak magáról a mutatványról ad néhány sor felvilágosítást, de az illető csoport öltözködésének sajátosságaira is felhívja a nézők figyelmét és néhány sorban a falu történelmét, topográfiáját, szociális és kulturális helyzetét megkapóan ismerteti. Úgyes ötlet a műsorhoz mellékelni színes térkép, ahogy egyszerű betű- és számrendszerével mindenki számára megkönnyíti a tájékozódást, hogy maga keresse ki a térképen azt a vidéket, ahonnan a „bokréta“ jött. Külön mulatság ez a helységkeresés, ahogy az eszt kislány szidja a hollandi fiút, hogy Galgahévizet miért Baranyában keresi, és hogy Kocsola nem Kalocsa. Valahogy nagyon édesen melegíti minden magyar szív tájékát, amikor a Városi Színház hatalmas nézőterén néhány száz külföldi ilyen játékosan és kollektív gyönyörűséggel tanulja a magyar földrajzot, énekeken, táncokon, szokásokon és népviseleteken keresztül közelebb kerül a magyarsághoz. Valahogy érzi a néző, hogy ez a sok idegen a magyar folklór ezerszínű bokrétájában gyönyörködve komolyan veszi a bokrétások gyönyörű gesztusát is, amikor az előadás végén a zúgó és szünni nem akaró taps-

viharban előrejönnek a rivaldáig és kalap- vagy kendőlengetéssel kiáltják: „Igazságot Magyarországnak!“

Még hallatszik jobbról is, balról is, hogy lovely, wunderschön, supreme, mikor a folyosón néhány kipirult arcú, lelkes néző körül fog egy furcsa embert. Tar koponyájú, hosszú bajuszú, karakán férfi ez az ember, krémszínű vászonruhát hord. No, jó, a próbák napján. „Másnap“ dolmányt. *A szerk.*) Nehogy valakinek is

eszébe jusson és kicipelje a lámpák elé. Pedig megérdemelné. Ő barangolta sok esztendőn át keresztül-kasul az országot. Paulini Béla hite teremtette meg a Gyöngyösbokrétát. Tíz éve kóborol fel és alá a kis országban, az utolsó hónapokban a munkája megszorodott és mégis csinálja szívesen. Béla bácsi, vagy ahogy a bokrétások nevezik, az „öreg gazda“ szívesen csinálná, csak jönne vissza mar a többi is.

Belgrád mellett — egy székely faluban

Belgrádtól, a jugoszláv fővárostól 19 km-re fekszik Vojlovica, ezelőtt Hertelendyfalva. Autóbusz, vonat, óránként indul oda a jugoszláv fővárosból. És ebben a faluban — székelyek laknak.

De honnét kerültek ide?

Bizonyára megmondja Tomka Viktor, református segédlelkész, akinek nagyapja az első telepeseivel költözött Hertelendyfalvára.

Okosarcú fiatalember Tomka Viktor segédlelkész. Szülőfaluja nagyon a szívéhez nőtt. Adatokkal számol be a falu életéről és csak azt fájlatja, hogy bizony elég szegény a község.

1883-ban költöztek hívei ide, ahol megelőzően nem volt falu, csak kevés mezőség, meg sok erdő. A bukovinai Szucsora-völgyből, többek közt Andrásfalváról, meg Hadikfalváról jöttek. Igaz ugyan, hogy amíg az átköltözés meg is történt, megmozdultak a bácskai németek, meg a tótok is és — a földek egy részét nagyhirtelen megvásárolták. Különben a község úgy kapta a nevét, hogy alapítása idején Pancsován Hertelendy József volt a főispán.

A letelepedést követő 1884. évben a faluban 778 magyar, 610 tót és 550 német élt. Kezdetben fairtással foglalkozott a lakosság s a házak is fából készültek. Később, amikor a közeli erdőséget mind kiirtották, a földművelésre vetették magukat. A legutolsó népszámláláskor a községben 1662 magyar, 759 német és 1164 tót élt. A magyarok száma azonban az utóbbi időben elérte a kétezret. Zsidó egy sem él a községben.

Székely tájszólással beszélnek, megőrizve a régi szólásmódokat. Érdekes dolog, ha a faluban egy német, meg egy tót találkozik össze, egymás között magyarul beszélnek. A faluban mindenki tud magyarul, kivétel nélkül. A fiatalság esetleg megtanulja mind

a négy nyelvet: a magyart, a németet, a szlovákot, meg a szerbet.

Hűségesen ápolják hagyományukat.

Bár meglehetősen szegények, népviseletüket se hagyják el, pedig ez nem olcsó. Népviseletüket még Bukovinából hozták magukkal: fehér rakott szoknya, sok alsószoknyával, vörösbársony, drágahímzésű pruslik a lányok számára, az asszonyok számára fekete bársony, a lányok két copfba fonják a hajukat és a végét vörös szalaggal kötik át, míg az asszonyok fekete fejkendőt viselnek. A férfiak szűk fekete nadrágot hordanak csizmával, pörge kalapot virággal, fehér inget, nyáron fehér gatyát.

A szokások közül az „asszonyszöktetés, asszony- vagy leányrablás“ éppen úgy megvan ma is, mint évszázadokkal ezelőtt, az őseik között.

Nemzeti táncuk csárdásszerű tánc: egy toppantós, két toppantós.

Gyönyörű hímzéseket készítenek, amelyek messze földön híresek. Jugoszláviai kalotaszegieknak hívják őket. Érdekes mintákat használnak fel a varrottasaiknál: „csillagos, sárkányos, ördögtérdes, besztércés“ stb. elnevezésű mintákat.

Nemcsak a Bukovinából magukkal hozott dalok maradtak meg, hanem rengeteg új dal született már új hazájuk földjén is. Esténként hegedűkísérettel mellett csendülnek fel a szebbnél szebb dalok.

Felelős szerkesztő és kiadó:

PAULINI BÉLA

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 49. szám.

Telefon 140—544.

Fizessen elő

**erre a kedves újságra.
Egy évre két pengő!**